

Biała Kobra dla Tatarów

- Mam nadzieję, że ta nagroda pomoże moim bohaterom, którzy wciąż są prześladowani w swojej ojczyźnie – mówiła Aniela Gabryel, tegoroczna absolwentka Wydziału Reżyserii Szkoły Filmowej w Łodzi.

Jurorzy (Sławomir Grünberg, Ryszard Jaźwiński, Katarzyna Kubacka-Seweryn i Anna Zamecka) docenili wrażliwość autorki „na losy ludzi pozostawionych samym sobie i żyjących w realnym zagrożeniu”. „Kiedy ten wiatr ustanie” to opowiadana w nieśpiesznym tempie historia kilku rodzin tatarskich, żyjących na Krymie. W 1989 roku po rozpadzie Związku Radzieckiego wrócili do swojej ojczyzny. Jednak po aneksji Krymu przez Rosję w 2014 roku ich sytuacja uległa znacznemu pogorszeniu. Pierwsze kadry ukazują „zwykłe” wiejskie domy, zadbane obejścia, wnętrza i krzątających się ludzi. Nic się nie dzieje, czas płynie ospale. Stopniowo jednak zaczynamy odczuwać skrywający się za tą pozorną beztroską klimat niepewności, bezradności i braku perspektyw. Widzowie niezauważalnie wkraczają w świat emocji bohaterów – silnego wzruszenia wywołanego tęsknotą, poczucia krzywdy, osamotnienia, a także złości na agresorów ograniczających wolność bezbronnego narodu.

Wraz z kolejnymi ujęciami poznajemy prawdziwą codzienność Tatarów, których Rosjanie próbują „wypchnąć” z Krymu, zatrzeć ślady ich obecności na półwyspie. Zakazują Tatarom demonstrowania swej odrębności. We wspomnieniach starszych bohaterów wracają bolesne obrazy dramatycznej przeszłości z czasów deportacji z Krymu na Ural i do Uzbekistanu w 1944 roku. Zimno, głód, śmierć i pogarda dla człowieka na nowo ożywają. Z tej perspektywy wydarzenia po 2014 roku jawią się jako jeszcze jeden etap eksterminacji narodu tatarskiego. Dlatego wielu Tatarów znowu opuszcza Krym w poszukiwaniu lepszego i bezpieczniejszego życia. Wyjeżdżają niemal całe rodziny, ale niektórzy nie wyobrażają sobie przyszłości poza Krymem, uważają za swój obowiązek trwanie na ojcowiznie mimo wszelkich przeciwności. Czasem również dlatego, żeby nie dać satysfakcji Putinowi. Następuje więc bolesna rozłąka. Widzimy ludzi rozdartych między tęsknotą za bliskimi a miłością do własnej ziemi.

Tę rozpacz i beznadzieję Aniela Gabryel ukazuje w sposób niezwykle intymny i przejmujący, z wielkim szacunkiem dla bohaterów. Z cierpliwością studiuje twarze, zagląda w oczy twardych mężczyzn, w których pojawiają się łzy. Stopniuje emocje, pozwalając widzom zrozumieć i dzielić uczucia. Rozstanie ojca z córką, dziadek oglądający zdjęcie nieobecnych wnuków, rozmowy przez Internet, które tylko potęgują ból – to niezwykle poruszające sceny. Gabryel jest czułą obserwatorką nie tylko ludzkich twarzy, ale i codziennego otoczenia swoich bohaterów. Opowiada obrazami tak, że czujemy dojmującą nieobecność. Opuszczone pokoje, łóżka, w których już nikt nie śpi, wielki stół dla dwudziestu osób, przy którym pozostał jedynie samotny stary mężczyzna – to świadectwa zmian, jakie zaszły w tym świecie.

„Kiedy ten wiatr ustanie” to jednocześnie obraz odrębności Tatarów, sportretowanej subtelnie i z wielką delikatnością. Ich kultura jest obecna choćby poprzez muzykę i w poruszającej scenie modlitwy przed zaśnięciem. Dzięki temu filmowi jesteśmy z nimi naprawdę blisko. Rzeczywiście trzeba było wielkiej wrażliwości, żeby wczuć się w sytuację bohaterów – zwykłych ludzi, zrozumieć kryjący się w zakamarkach duszy dramat i stworzyć intymny obraz narodu tak, aby widz zrozumiał i do głębi przejął się jego losem.

Lista laureatów 27. Festiwalu Mediów „Człowiek w Zagrożeniu”:

Grand Prix Nagroda Miasta Łodzi i statuetka Białej Koby:

Aniela Gabryel - „Kiedy ten wiatr ustanie”

Nagroda „Cierpliwe oko” im. Kazimierza Karabasza ufundowana przez Narodowe Centrum Kultury:

Marcin Borchardt - „Beksińscy. Album wideofoniczny”

Nagroda im. Aleksandra Kamińskiego:

Maria Zmarz-Koczanowicz - „Gruba”

Nagroda Stowarzyszenia Filmowców Polskich:

Julia Groszek - „Arabski sekret”

Nagroda dla najlepszego reportażu:

Beata Hyży-Czołpińska - „Środek puszczy najbliżej absolutu”

Nagroda od Uniwersytetu Trzeciego Wieku:

Grzegorz Linkowski - „Zwierzę na papierze”

Wyróżnienia w kategorii film dokumentalny:

Aleksandra Rek - „Zdzinku, kim ty chcesz w życiu zostać”

Monika Meleń - „Film dla Stasia”

Wyróżnienia w kategorii reportaż:

Daniel Liszkiewicz - „Nie tak wyobrażałam sobie starość”

Monika Skrzypczak - „Taki trochę chory”